

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Daniyel

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

ד הימחנ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9191

החומה ותקשר כל החומה עד חציה ויהי לב לעם לעשות:

ד (ב) ויהי כאשר שמע סנבלט וטוביה והערבים והעמנים והאשודים כי עלתה ארוכה לחמורת ירושלם כי יהיו הפרצים להסתם ויחר להם מאד: (ג) ויקשרו כלם יחדו לבוא להלתם בירושלם ודעשות לו תועה: (ג) ונתפלל אר-אלהינו ונעמיד משמר עליהם

חרגום אשכנזי קיו פארט, דאס שאן דיאנאנצע מויער כיו צור האלפטע צו- זאממענגעטיגט וואר, אונד דאז פאלק האטטע נאך אימ- מער הערץ פארטצוארכייטען. ד (ח) עם געשאה, אלס סנבלט, טוביה, דיא אראכער, עמונים אונד אשודים הארטען, דאס דיא וויערעהערשטעללונג דער מויערן ירושלים'ס בעגאן, אונד דאס דיא ריססע גע- שלאססען צו ווערדען אנפני- גען, דא וואורדען זיא זעהר צארניג, (ג) אונד פערשווארה- רען זיך אללע אונטער איינאנ- דער צו קאממען, אונד ווידער ירושלים צו שטרייטען, אונד איהם¹) אונגליק צוצופיגען.

(ג) דא בעטעטען וויר צו אונזערעם גאטטע, אונד שטעללמען פאר איהנען (דען פיינדען) טאג

¹ נחמיה קדער דען פאלקע.

ר ש י

(לח) ותקשר. כאשר נתקשרה החומה ונבני' עד חציה אז היה לב העם להוט ומשך לעשו' בניין החומה. ד (א) כי עלתה ארוכה. שנבנתה החומה. ארוכה עניין חובש ותרופה: כי החלו הפרוסי' להסתם. אשר התחילו אנשי העיר שהיו פרוסי' עד עתה מאין חומה היו עתה סתומים בבניין החומה. (ב) ולעשות לו תועה. לעשות לו בבניין החומה קלקול והשחתה תעה כמו ולדבר

ב א ו ר

כי הנעיסו נגד הבונים לרפות ידי עושי המלאכה. (לח) ותקשר, הכונה כי בכל הלעג אשר חרפו לנו אויבינו לא השניתו את מלאכתנו כי עד חציה היתה החומה נקשרת ונדבק חלק אל חלק והי' לאחד, וגם היה לב העם לעשות עוד ולבצע מעשיהם, ולכן כאשר ראו לרי יהודה כי ברוב דברים ולהג רובה אין למנועם מלעשות, התקשרו לבוא עליהם ביד חזקה כאשר יבאר בפרשה הבאה. ד (א) ארוכה, לשון רפואה מדוע לא עלתה ארוכה בתעמי (ירמיה ח', כ"ב), ואולי הוא נגזר מן ולא רכבה בשמן (ישעיה א', ו') ובא נח חמורת דגש ולפעמים היא בלתי גשלים ובא נש"ק והאל"ף נוסף למשקל — ובאן הוא דרך השאלה וכן ותעל ארוכה למלאכה (ד"ה ב' כ"ד, י"ג). הפרוצים, רש"י פירש אנשי העיר שהיו פרוסי' עד עתה וכו' ע"ש, הנה הכריחהו לפרש כן מלת החלו אשר לפי דעתו לא חפול על דבר שאין בו רוח חיים; אבל מדברי הראב"ע שאמר לעיל על ותקשר כל החומה כי הפרוסי' נסתמו, נראה שלדעתו תהיה הכוונה על פרכי החומה וזה באמת יותר יתכן. (ב) חועה, שם דבר כמו שואה (ראב"ע), ואולי הוא בינוני ושעורו לעשות לו (לנחמיה או לעם כמ"ש הנ"ל) עשית תועה. והנה רש"י פתר תועה קלקול והשחתה וכן העתיק הכנס געועניוס (חונג'יק), וכן לדעתו הלא יתעו חרשי רע (משלי י"ד כ"ב) עיין ספר המליס שלו ערך תועה ותעה, וגם זה דעת הראב"ע שאמר ופירוש תועה כי העומד בלרה

חרגום אשכנזי

טאג אונד נאכט וואָכע איבער
זיא (דיא מרבייטער). (ד) יהודה
אבער שפראך: דיא קראפט
דער לאסטטראגער איזט ער-
שאפט, אונד דעם שויטטעם
נאך פֿיעל, וויר קעננען דאָהער
אן

נחמיה ד

עליהם יומם ולילה מפניהם:
(ד) ויאמר יהודה כשל פת הסכל
והעפר הרבה ואנחנו לא נוכל
לבנות

ר ש י

ולדבר אל ה' חעה (ישעיה ל"ב): (ג) עליהם. על הנונים: מפניהם. מפני האויבים:
(ד) ויאמר יהודה. כך היו אומרים ומתאוננים אנשי יהודה: כשל כח הסכל. האובלים ועומסים
האננים והעלים לבנין החומה נשלו בנחם שאין בהם כח לבנות מפני האויבים: והעפר
הרבה

ב א ו ר

בזרה נאלו תועה ואינו יודע מה לעשות. (ג) עליהם, רש"י פירש עליהם על הנונים ומפניהם
מפני האויבים; אולם הראב"ע אמר עליהם בעבורם, ויהי' א"כ מפניהם מגד פניהם בל מר
נגד המקום אשר שערנו כי שמה יחנו. וילדי הנחם נוטה בתרגומו לדעת רש"י, כי יאמר:
כי שימת המשמר על דבר חמלא נקשרת עם על, כי חשים עלי משמר (איוב ז' י"ג) וכדומה.
(ד) ויאמר, הססוק הזה ושנים הנאים (ה' ו') אין להם המשך ספורי נראוי, ובנר הרגיש
רש"י בזה ובאר שזה דברי נחמיה עיין בדבריו, ובפרט הכתוב השלישי הוא בשום ותחום, וכל
המפרשים עמלו לפרשו איש ואיש כפי דרכו הישר בעיניו, (עיין רש"י וראב"ע ומנאריס אשר
קדמוני), ואף אנכי בדרכי אבחר, ולדעתי הענין בן הוא, כי כאשר הבין נחמיה כי גריו
מונים לו מסניב ומנקשים להתנפל עליהם היה נוגש בעם לכלות מלאכת החומה למען תגן
בעדם חומה בצורה והעמיד רק מספר אנשים למשמר אשר יפקחו עיניהם על חנועת האויב,
אבל יען בערם היו בונים החומה החדשה היו לריבים לערות עד היסוד החומה הישנה, והמז
אזים במלאכתם לבן גערמו ערמות עפר ולא היו יכולים עוד לבנות כעת בחומה עד כי הסירו
הלו העפר ולזה שנתה מלאכת הבנין, וכאשר שמעו זאת הלצים (כי היו להם מרגלים באנשי
יהודה כאשר אמרנו) ויעשו גם המה בערמה ויקימו מן המארג ושבו לאהליהם כאלו אין עוד
רעה בלבנם כי אמרו הלא רפוידי עושי המלאכה והחומה עוד ימים רבים תהיה פרוכה, וא"כ עונ
לנו כי ערום נערום להסתיר עלות בנפשו ויחשבו היהודים כי רוח אחרת עמנו וכל נחפץ
עוד להלחם עמם, והיה אם יסור פחד האויב מלבם אז נבוא על העיר בעתואין עומד לנגדיו;
והנה העם נפתה מזה וחשנו כי באמת השומרונים חדלו הרע, הסירו כעם מלבם ורוח הקנאה
עברה מאליהם, אולם היהודים אשר ישבו אלל הלצים הם באו לירושלים ואנשי ירושלים החגרו
עמהם ומרפו אותם ואמרו הלוא אתם עבדים לעם נבר ואנחנו ילדנו לחפשי, מושל מקרב
אחינו הואם עלינו, אז המה בל יבלו לעזור ברוחם והשיבו בדרך התול מה חגדלו ומתפארו
עלינו, הלוא עוד מעט וגם אתם תשובו להיות כמונו כי עם אחר ישאל בכם כמונו, וזוה
הבין נחמיה כי הלצים עוד חודשים רעה ומתנבלים עליו לבא בפתע פתאום ולכן התאמץ עתה
ציתר עז גם להשלים בנין החומה גם לערוך מלחמה נגד אויביו כאשר יבאר, והנה זה חיבן
הספור בשלשת הפסוקים האלה כפי אשר שערתי בנפשי שכן הוא, ומעשה אנוא לבאר המלות
ע"פ הדרך אשר סלוחי לי. הסבל, לדעת הרד"ק בשרשים יהיה סָבַל שם ולא תאר שכן אמר
בשרשיו וז"ל: והשם לכל סָבַל בית יוסף (מ"א י"א כ"ח) בחמש נקודות ומ"א אחר נושא סָבַל
(שם ה' ט"ו) ע"מ שבת ע"כ; ולדבריו מה שנאמר כאן סָבַל יובן בחסרון המתואר, ושעורו
נושא הסבל או איש סבל כמו שגא בד"הי (ב' ב' א') שנעים אלף איש סבל וכן ועל הסבלים
(שם ל"ד י"ג) אנשי הסבלים או נושא הסבלים, ודעתו נראה יותר מדעת החכם געועניוס
שהמליע שהוא תואר (עיין ספר המלים שלו) שהרי נאמר (שם ב' י"ז) שנעים אלף סָבַל ואם
יהיה תואר היה מן הראוי לומר סָבַלִים; אולם כאן יש לפרש בלי העדר המתואר רק שנשמע
המ"ם בעבור ה"א השמוש (כאשר זכרנו פעמים) והענין מהסבל כאל כח. והעפר, כי העפר
מהחומה

לִבְנוֹת בְּחֹמָה: (ה) וַיֹּאמְרוּ
 צְרִינוּ לֹא יָדְעוּ וְלֹא יֵרְאוּ עַד
 אֲשֶׁר-נִבּוֹא אֶל-תּוֹכֶם וְהִרְגָנוּם
 וְהִשְׁבַּחְנוּ אֶת-הַמֶּלֶכָה:
 (ו) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-בָּאוּ הַיְהוּדִים
 הַיֹּשְׁבִים אֶפְסָם וַיֹּאמְרוּ לָנוּ
 עֲשֵׂר פְעָמִים מִכָּל-הַמְּקוֹמוֹת
 אֲשֶׁר-תָּשׁוּבוּ עֲלֵינוּ: (ז) וַאֲעֲמִיד

או דער מייער ניכט בויען!
 (ה) אונזערע ווידערזאכער
 שפראכען: זיא זאללען עם
 וועדער וויססען נאך זעהען,
 ביז וויר מיטטען אונטער זיא
 קאממען, זיא אומבריינגען,
 אונד זא דער ארכיט איין עני
 דעמאכען. (ו) אונד עם גע-
 שעה, אלס דיא יהודים דיא
 בייא איהנען וואהנטען, קא-
 מען, שפראכען זיא פאן אל-
 לען פלאטצען הער צעהן
 טאהל צו אונד .. דאס איהר
 אייך צו אינו שלאגען וואל-
 טעט "ז" (ז) איך שטעללעטע
 אונד

מתחתיח

ר ש י

הרבה. ועדיין יש טיט וחומר הרבה ליסד בנין החומה לומר שעדין המלאכה גדולה עלינו
 לבנות ואנחנו לא נוכל לבנות בחומה מפני פחד האויבים: (ה) ויאמרו לרינו. כך היה
 נחמיה מספר והולך: לא ידעו ולא יראו. כך היה אומרים לרינו עלינו לא ידעו ולא
 יכירו ישראל בנו עד אשר נבא פתאום לתוכם ונהרג אותם ובדבר זה נשבות וננטל
 הבניין: (ו) ויהי כאשר באו היהודים. ועמה נאספו הלרים אשר נחקרו יחד לכל
 לפתחם בנו עם היהודים אשר היו בניוהם בארצותם ואותם היהודים אשר גתמברו
 עמם באו לפני החיל בדרך אנשי המלחמה לדבר אלינו ונעניין הזה הערימו היהודים
 עם האויבים ויהי כאשר באו היהודים היושבים אללס וגו': ויאמרו לנו עשר פעמים.
 תכרו בנו אותם היהודים עד עשר פעמים להלחם באויבנו כי הם באים למלחמה וכך אמרו
 לנו מכל המקומות וגו' מכל אותן המקומות שסביו נפולים שם בבניין החומה אנה ואנה
 תהיו זכורים להיות נאספים יחד עד אשר תשובו עלינו ביחד להלחם בנו: (ז) ואעמיד
 מתחתיח

ב א ו ר

מהחומה הנהרסת הרבה כאשר פרשו, ועל כן לא נוכל לבנות בחומה עד כי פנינו המקום.
 (ו) מכל המקומות, חסר וי"ו העטוף ושעורו ומכל המקומות, כלומר לא לבד שהרבה מהם
 דברו כן עשר פעמים, אבל גם מכל המקומות אשר ישבו שם בין השמרונום כדברים האלה
 דברו (ומזה ידעו אנשי ירושלים כי אמת נפיהם). אשר חשבו, אשר הוא לאמת כמו אשר
 שמעתי בקול ה' (ש"א ט"ו כ') בלומר באמת גם אתם תשובו להיות כמונו תחת יד עם נכרי
 כאשר הייתם טרם עלייתם הנה ובאשר בארנו, ועלינו ענינו אלינו ורבים ככה. אמנם לידי
 החכם המתרגם רוח אחרת בזה הענין וז"ל בהערותיו: לפרש שלש הפסוקים האלה ע"פ פשוטם
 גראה שכונת נחמיה היחה לאמר, כי לעת כזאת מונחמו עזמה עד מאד, ושלשה באו לשונה
 לו בבנין החומה, א') הנונים אמרו להשיב ידם מלבנות כל עוד לבנו העפר אבל החומה,
 ונושאי הסבל לא היה כהם כח להעבירם, ב') הלרים התקשרו להתנפל עליהם לפתע פתאום
 ולהשכיח מלאכתם, אשר עי"ז בשמוע הנונים כאלה רפתה רוחם מלכלע את מעשיהם, ואשר
 עוד רע מאלה ג') כי היהודים היושבים בין לריהם ואשר רוח אחרת אתם, באו מכל עבר
 ופנה להסית ולהדיח את הנונים לבלתי דנות, באמרו להם כל היום מדלו לכם ממלאכתכם
 אשר לא חבלעו, שבו עלינו ונעבוד שכם אחד לרינו יושבי הארץ למען לא חפלו בחרב האויב.
 ואמר נחמיה כל זאת באתי ונכל אלה הרהבתי עוז ולא מדלתי מלדבר על לב הנונים ומלהסית
 עמות ננספי להשלים הבנין ולעמוד על נפשנו, ובנ"ל וכן תרגמתי. (ז) ואעמיד, שעור הכתוב
 לדעתי

חרגום אשכנזי

אונטען אן דען אָרט הינטער דער טויער אויף טראָקנען פּלאַטצען דאָ פּאַלק, איך שטעללטע זיאַ פּאַמיליענווייזע, מיט איהרען שווערדטערן, שפּיעסען אונד באַנען. (ח) איך האַטטע אויך אַבוֹכט, דאַס איך

נחמיה ד

מתחמיות וגו' לחומה. נאשר שמעתי דבריהם העמדותי מתחמיות לחותו מקום סביב לירושלים מאחרי לחומת העיר ובלתיחיים: למשפחות. מן העם מגבורים שנהם עם כלי זיון שלהם להלחם באויבנו כאשר יבאו: ואעמיד מתחמיות וגו'. ואעמיד את העם וגו'. מקרא זה דוגמת והיו המים אשר חקק מן היאור וגו' והיו לדם ביבשת (שמות ד') כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו וגו' (תהלים ל"ב) עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו' (שופטים ה') לא לנו ה' לא לנו וגו' (תהלים קע"ו): (ח) וארא ואקים

ואקים

יתירי

רשי"י

מתחמיות וגו' לחומה. נאשר שמעתי דבריהם העמדותי מתחמיות לחותו מקום סביב לירושלים מאחרי לחומת העיר ובלתיחיים: למשפחות. מן העם מגבורים שנהם עם כלי זיון שלהם להלחם באויבנו כאשר יבאו: ואעמיד מתחמיות וגו'. ואעמיד את העם וגו'. מקרא זה דוגמת והיו המים אשר חקק מן היאור וגו' והיו לדם ביבשת (שמות ד') כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך יאבדו וגו' (תהלים ל"ב) עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו' (שופטים ה') לא לנו ה' לא לנו וגו' (תהלים קע"ו): (ח) וארא ואקים. כאשר ראיתי האויבים באים קמתי לדבר אל המורים

באור

לדעתי הוא ואעמיד מתחמיות למקום את העם וגו', והמאמר מאחרי לחומה בלתיחיים הוא מוסגר, ולזה נכפל מלת ואעמיד במשפט אחר מאמר מוסגר, והנה מתחמיות ענינו ג"כ מאחרי יען למעלה ולמטה לפנים ולאחור המה יחסי מקומיות המתחלפים, כי הדבר שבא לנגד העינים הוא למעלה מהדבר הנמלא מאחוריו, והעד לזה כי נאמר (ש"ב ג' י"ב) וישלח אבנר מלאכים אל דוד תחתיו ופירש הרד"ק בספר, וכוונתו נראה לי שהוא שלח אבנר מלאכים תחת בן שאול (הינטער זויהק) שזנר לעיל כלומר כי בן שאול לא ידע מזה, הנך רואה כי לתחת יש גם הוראת אחרי, והענין כי העמדותי מאחורי המקום שבנו שם את העם, ובאר זה יותר באמרו מאחרי החומה בלתיחיים להורות שלא העמידם מאחרי הפרטים רק מאחרי החומה במקום גבוה למען לא יקראו והמה למרחוק יביטו וגם יכלו לירות משם על האויבים, אם ירלו לבוא לעיר בדרך הפרכות, כנ"ל בונת הפסוק. בצחחים, הרד"ק נשרש למה הביא שתי הוראות, האחת ענינו היושב והלמא והמונו למה למא (ישעי' ה' י"ג) ומזה נקרא מקום גבוה בסלע לחיט כמו לחיט סלע (יחזקאל כ"ד ז'), וענין אחר לשון זכות ובהירות כמו דודי לח ואדום (שיר השירים ה' י'), ובאמת כי שתי הוראות אלה עולות בקנה אחד כי המקום הגבוה ובפרט ראשי הסלעים יזהירו ביותר לפי שקרני השמש יפגשו גם מלאת השמש ועד בואה, ולכן גם המה יבאו מחוס ושרב יותר מהמקומות הנמוכים (ואין פה המקום לבוא נעמקי השפה), ואולי כאן הכונה על תלי ערמות העפר מהחומה אשר נתלו והם היו מאחרי החומה שבנו עתה. וידידי החכם המתרגם אומר: ענין תחמיות פה לדעתי כמו בתחמית ההר (שמות י"ט ז') שפירש הרמב"ם שם לרגלי ההר והרבים תחמיות וענינם אחד כמו רגל ההר ורגלי ההר, והוא כי מאחרי לחומה ולפנים היה מקום גבוה סתלי העפר ומתחמיות למקום הזה כלומר לרגליו העמיד את האנשים למען לא יראו מהאויב אשר יבוא דרך פרטי החומה כי תלי העפר לפניהם, ויען כי לרגלי המקום הזה יש מקומות אשר הם לחים ממי הגשם, לכן יבאר כי העמידם בלתיחיים והמה מקומות יבשים ראויים לעמוד שם רגלי המשמר יומם ולילה בן נראה לדעתי ובן תרגמתי. למשפחות, הנה העמיד אותם למשפחות למען יתאחדו בתכלי אהבת קרובים איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. (ח) וארא, לא נתפרש מה ראה, ורש"י פירש ראיתי האויבים באים וזה רחוק, והנכון בעיניי שהענין ראיתי כי עתה עת לדבר על לב העם ולעורר בקרבם רוח גבורה לכן קמתי. וקרוב לזה פירש ידידי החכם המתרגם בהערותיו וז"ל: וארא, יראה שהוא מענין מה ראיתי כי עשית את הדבר הזה (בראשית כ' י') (חזבוניט החבטן), והענין אפרי אשר נחמיה ערך את העם לקראת המלחמה, ראה בלבו והבין שגם המורים והסננים

וְאָקוּם וְאָמַר אֶל-הַחֵרִים וְאֶל-
הַסְּגָנִים וְאֶל-יֵתֵר הָעָם אֶל-
תִּירְאוּ מִפְּנֵיהֶם אֶת-אֲדֹנָי
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא זָכְרוּ וְהִלַּחְמוּ
עַר-אֲחֵיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֵי-יְכֵם
נְשִׁיכֶם וּבְתִיכֶם: (ט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
שָׁמְעוּ אוֹיְבֵינוּ כִּי-נֹדַע לָנוּ
וַיִּפֹּר הָאֱלֹהִים אֶת-עֲצָתוֹ וַיָּשׁוּב
כָּלֵנוּ אֶל-הַחֹמָה אִישׁ אֶל-
מְלֹאכְתּוֹ: (י) וַיְהִי מִן-הַיּוֹם
הַהוּא חֲצֵי נְעָרֵי עֲשִׂים בַּמְּלָאכָה
וְחֲצִים מַחֲזִיקִים וְהַרְמָתִים
הַמְּגִנִים וְהַקְּשָׁתוֹת וְהַשְּׂרִיגִים
וְהַשָּׂרִים אַחֲרֵי כָּל-בֵּית יְהוּדָה:

איך מיך אויפמאכטע, אינד צורען ערעלן, דען פארשטעט הערן אינד דעם איכרינען פאלקע שפראך: פירכטעט אייך ניכט פאר איהנען, גע- דענקעט אן דען גראסען אונד פורכטבארען גאטט, אונד שטרייטעט פיר אייערע ברי- דער, זאהנע, טאכטער, וויי- בער אונד היזער. (ט) עס גע- שאה אבער, אלס אונזערע פיינדע הארטען, דאס עס אינו קונד געווארדען, דא פער- איטעלטע גאטט איהרען בע- שלום, אונד וויר קעהרטען אללע וויעדער צור מויער, יעגליכער אן זיינע ארבייט. (י) עס געשאה דאהער, דאס פאן דיעזעם טאגע אן, דיא האלפטע מיינער לייטע ויך מיט דער ארבייט בעשעפטניגען, אונד דיא אנדערע האלפטע, היעלט שפיעסע, שילדע, כא- גען אונד פאנצער, אונד דיא אבערסטען שטאנדרען הינטער דער זאמטטליכען מאנשאפט יהודה'ס

יתרו' הכונים

ר ש י

החורים והסגנים לזרזם להלחם באויבנו: על אחיכם. בשביל אחיכם: (ט) כי נודע לנו. הדבר אשר באו להלחם בנו: ונשב כלנו. חזרנו כלנו ממקום שנאספנו יחד לקראת האויבים כל אחד ואחד במלאכתו לבנין החומה: (י) ויהי מן היום ההוא. ומאותו יום והלאה היו חלי הנבזרים עושים בבנין החומה ושאר חלי הנבזרים היו מזויינים בכלי זיינא לשמור אחיהם העושים במלאכה: והרמחים. וי' יתירה כמו וי' של ואיה וענה (בראשית ל"ו): והשרים. היו מחוברים אחרי כל שנת יהודה להיות זהירים במלחמה:

ב א ו ר

והסגנים ויתר העם פחדו פחד, לכן קם לדבר על לכנס בכחוב וכן תרגמתי. (ט) כאשר שמעו, מאנשי בריחם באושי יהודה. כי גודע לנו, את אשר יזאו לנו על העיר בטה, ולזה ערכו אנשי יהודה מערכות לנגדם. ויפד, ע"י שמעו כי נודע לנו הדבר הפיר אלהים את עלת אויבנו כי שוב נועלו יחדיו לבוא עלינו בפתע פתאום ולכן ונשב כלנו וגו'. (י) ויהי, לפי שאמר למעלה ונשוב כלנו, באר עתה שלא שבו כלם בנת אחת אל החומה רק נחלק העם לשני חלקים והמה בחליפות תמיד החלי האחד עושים במלאכה וחלי השני עומדים על המשמר כי אף שראו שה' הפיר עלת אויביהם, בכל זאת לא סר הפחד פן עוד יתאספו יחדיו ויקשרו קשר עליהם. והרמחים, הו"ו נוסף או הוא הפך והנכון מחזיקים המגנים והרמחים, או טעמו והרמחים נידם (ראש"ע). אחרי, לזרזם במלאכה וכמ"ש רש"י.

הכונים

(יא) הַבּוֹנִים בְּחֹמָה וְהַנְּשָׂאִים
 בְּסֶבֶל עֲמֻשִׁים בְּאֶתְת יָדוֹ עֲשֵׂה
 בְּמִלְאכָה וְאַחַת מִחֻקֵּי הַשְּׁלָח:
 (יב) וְהַבּוֹנִים אִישׁ חֲרָבוֹ אֲסוּרִים
 עַל-מִתְּנוֹ וּבּוֹנִים וְהַחֻקֵּעַ
 בְּשׁוֹפָר אֶצְלִי: (יג) וְאָמַר אֶל-
 הַחֲרָרִים וְאֶל-הַסְּגָנִים וְאֶל-יֵתֵר
 הָעָם הַמְּלָאכָה הַרְבֵּה וְרַחֲבָה
 וְאַנְחָנוּ נִפְרָדִים עַל-הַחֹמָה
 רְחוֹקִים אִישׁ מֵאָחִיו: (יד) בְּמִקּוֹם
 אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ אֶת-קוֹל הַשּׁוֹפָר
 שָׁמָּה תִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ אֱלֹהֵינוּ
 יִלְחָם לָנוּ: (טו) וְאַנְחָנוּ עֲשִׂים

יהודה'ים. (יא) ועלכסת דיא
 וועלכע אז דער מויער בויע-
 טען, וועלכע לאסטען טרוגען,
 אונד וועלכע אויפלודען, פער-
 ריכטעטען מיט איינער האנד
 דיא ארבייט, וואהרענד דיא
 אנדערע דיא וואפען היעלט.
 (יב) דיא בויענדען נעהמליך,
 האטטען יערער זיין שוועררט
 גענירטעט אום דיא לענדען,
 אונד בויעטען אונד דער פא-
 זינען בלאזער וואר נעבען מיר.
 (יג) איך שפראך צו דען ערעלן,
 דען פארשטעהערן אונד דעם
 איבריגען פאלקע: דיא ארי-
 בייט איזט גראס אונד ווייטליי-
 פֿונג, וויר זינד דאהער צערי-
 שטרייעט אן דער מויער, איי-
 נער ענטפערנט פאן דעם אנו-
 דערן, (יד) אן דעם ארטענון,
 ווא איהר דען פאזינענשאלל
 הארעט. דאהין פערואממעלט

כמלאכה

איך צו אונז, אונזער גאטט ווירד פיר אונז שטרייטען. (טו) וויר ועצטען אלאף דיא אר-

בייט

ר ש י

(יא) הבונים בחומה וגו'. אותן שהיה בונים ואותן שהיו עומדים ונושאים המשאות ביד
 אחת היו עושים מלאכתן וביד אחת היו נושאים כלי זיין: השלח. כלי קרב כמו מעבור בשלח
 (חייב ל"ג) וכן חכרו מנחם: (יב) והבונים. כיכל הם בונים שהיו כלם חגורים איש חרבו על
 מתניו ובונים: אללי. הוא היה תדיר אללי: (יג) הכבש. היא גדולה: (יד) ילחם לנו. ילחם בעדינו:
 איש

ב א ו ר

(יא) הבונים, כאלו יאמר אולם גם הבונים בחומה היו מזוינים בכלי קרב. והנשאים, לדעתי טעמו
 הסוך והנשאים עמסים בסבל כלומר אף שהיו עומדים בסבל בכל זאת ידם האחת מחזקת השלח, או
 כדעת ידיו החכם המתרגם שחטר וי"ו העטוף במלת עמסים וראוי ועמסים בלומר הבונים,
 והנושאים, ואותם העומדים על שכם הנושאים, שלשתם היו מזוינים בכלי קרב.
 (יב) והבונים, לדעתי הבונים בחומה הוזכר בפסוק הקודם הוא דק בדרך כלל והוא נמשך
 למה שלפניו, שחלים (העומדים על המשמר) היו מחזיקים רמחים וגומר ואמר שגם הבונים
 בחומה כן, איש כליו עליו ואח"כ יבאר באיזהו אופן היה זה כי הנושאים בסבל היו עושים
 מלאכה ביד אחת והשנית מחזקת בשלח אבל הבונים שלא היה אפשר לננות ביד אחת לבדה
 הם היו אסורים בכלי קרב ולא אחוזי קרב. (טו) ואנחנו, הוא הדבר אשר דבר לעיל (פסוק

י')

חרגום אשכנוי קב

בייט פֿאַרט, אינדעסדיא איי.
נע האַלפֿטע, מיט שפּיעסען
בעוואַפֿענט שטאַנד, פֿאַם
אויפֿגאַנגע דער מאַרגענראַט.
הע, ביז דיא שטערנע הער.
פֿאַרטראַטן. (טו) אויך שפּראַך
איך, אום זעלביגע צייט צום
פֿאַלקע, דאַס יעדער מיט וויי.
נעם קנאַפּען אין ירושלים איי.
בערנאַכטען מאַכטע; אונד זאָ
האַטטען וויר דעם נאַכטס וואָ.
דע אינד דעם טאַגס אַרבייט.
(יז) אונד וועדער איך נאָך מיי.
נע כרידער, נאָך מיינע לייטע,
נאָך דיא וואַכע האַבענדען
מאַננער, דיא מיר פֿאַלגטען,
קינער צאָגען וויר אונזערע
קליידער אויס, (עשׂווייטען)
דאַס יעמאַנד עם צור וואַשע
אויסצאָג.

בַּמְּלֶאכֶה וְהַצִּיּוֹם מַחֲזִיקִים
בְּרַמְתִּים מַעֲלוֹת הַשָּׁחַר עַד
צֵאת הַכּוֹכָבִים: (טו) גַּם בַּעַת
הַהִיא אָמַרְתִּי לָעַם אִישׁ וַנְּעִרוּ
יְלִינוּ בַּתּוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָיוּ לָנוּ
הַלֵּילָה מְשֻׁמֵר וְהַיּוֹם מְלֶאכֶה:
(יז) וַאִין אָנִי וְאַתִּי וַנְּעָרִי וְאַנְשֵׁי
הַמְּשֻׁמֵר אֲשֶׁר אַחֲרַי אִין אַנְחָנוּ
פְּשֻׁטִים בְּגָדֵינוּ אִישׁ שְׂרָתוֹ
הַמִּים:

ה (א) וְהָיִי צַעֲקַת הָעַם וּנְשִׂיהֶם
גְּדוּלָה אֶל־אֲהִיהֶם הַיְהוּדִים:

ה (א) עם ערהאב זיך איין
גרַאסעס געשרייא בייא דעם פֿאַלקע אונד דערען ווייבערן געגען איהרע כרידער,
דיא

ר ש י

(טו) איש ונערו. כל אחד ואחד מן הזונים ובחור אחד עמו ילינו בתוך ירושלים. ובלילה היה להם למשמר והיום עובדים מלאכה נמלא שלח היושבים כלום: (יז) אין אנחנו פושטים כגדנו. תמיד היינו זרוזים במשמר: איש שלחו המים. מוסב על אין שלמעלה כמו (שמאלל אי ב') ילא עתק מפיכס אין איש ממנו פושט כגדיו לשכב או לרחוק אותן במים וכפל לשון הוא על אין אנחנו פושטים. שלחו הפשטתו כמו (ויקרא ו') ופשט את כגדיו דמתורגס ושלח:
ה (א) וחהי צעקת העם ונשיהם גדולה. דלת העם העניים היו כועקים מאד: אל

ב א ר

י) אך הוכפל להוסיף בו ענין מעלות השמר וגומר. (טו) איש ונערו, יראה שהיה לכל כונס וער הזומך את ירו (חייך התנדוהנגער) והנה היו רבים אשר שכנו מחוץ לעיר ושבו בלילה לאהליהם, ואליהם לוח שגם המה ילינו בעיר. הלילה משמר, הלילה היה רק למשמר אלה היום היה גם למלאכה לחכי העם כמפורש — ומה שנאמר משמר וכן מלאכה בלי למ"ד השמוש הוא לנחות המליכה כי היו לנו בלילה רק משמר וכיום אך מלאכה. אולם לדעת ידידי המס המחרגס מוסב מלת והיו למטה, על משמר ומלאכה ושניהם נושאים כלומר מתוך שנערי האנשים לנו בתוך ירושלים היו לנו משמר ומלאכה גם שניהם, מלאכה כיום ומשמר בלילה, וכן מתורגס. (יז) ואין אני, כי יתר העם אף שהיו עומדים כל הלילה על המשמר הנה היו נחלקים למשורות חליפות ובסור פקודת האחד ילאו אנשי המשמר לשכוב ופשטו את כגדיהם מעליהם כי הלוח ילאה כל העם אם לא יתנו שנה לעיניהם — אולם אני והאנשים אשר אתי לא פשטו את כגדס כלל. איש שלחו המים, רבו הפירושים בענין הזה (עיין רד"ק ערש שלח וראב"ע כאן), אולם הכונן לפי פשוטו הוא דעת רש"י עיין בדבריו.
ה (א) וחהי, הפסוק הזה הוא בדרך כלל שהיתה זעקת דלת העם רנה על אחיהם העשירים